# ॥ ईशावास्योपनिषद् ॥

(પદચ્છેદ, અન્વય, અને અર્થ સહિત)

[ અધિક શ્રાવણ સુદ ૧૫, સંવત ૧૯૯૫ ]

શ્રી સંતરામ મહારાજનું મંદિર – નડિઆદ.

# ईशावास्योपनिषद् ।

ॐ पूर्णमदः पूर्णमिदं पूर्णात्पूर्णमुदच्यते ।
पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ॥ १ ॥
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

ૐ પૂર્ણમ્ અદઃ પૂર્ણમ્ ઇદમ્ પૂર્ણાત્ પૂર્ણમ્ ઉદચ્યતે ।
પૂર્ણસ્ય પૂર્ણમ્ આદાય પૂર્ણમ્ એવ અવશિષ્યતે ॥ ૧ ॥

ૐ–રક્ષાર્થ
અદઃ–તે ( બ્રહ્મ )
પૂર્ણમ્–પૂર્ણ (છે)
ઇદમ્–આ (જીવાત્મા)
પૂર્ણમ્–(ઉપાધિ રહિત દષ્ટિએ)
પૂર્ણ (છે)
પૂર્ણાત્–પૂર્ણ (બ્રહ્મ)થી
પૂર્ણમ્–પૂર્ણ (જીવાત્મા)
ઉદચ્યતે–ઉદ્ભવે છે
પૂર્ણસ્ય–કાર્યબ્રહ્મનું
પૂર્ણમ્–સચ્ચિદાનંદ(રૂપલક્ષણ)
આદાય–(જ્ઞાન વડે) જાણે (તો)
પૂર્ણમ્ એવ–બ્રહ્મજ
અવશિષ્યતે–શેષ રહે છે.

ॐ ईशा वास्यमिदꣳ सर्वं यत्किञ्च जगत्यां जगत् ।
तेन त्यक्तेन भुञ्जीथा मा गृधः कस्य स्विद्धनम् ॥ १ ॥

ૐ ઈશા વાસ્યમ્ ઇદમ્ સર્વં યત્ કિંચ જગત્યામ્ જગત્ ।
તેન ત્યક્તેન ભુંજીથાઃ મા ગૃધઃ કસ્ય સ્વિત્ ધનમ્ ॥ ૧ ॥

ૐ–રક્ષાર્થ
જગત્યામ્–ચૌદ ભુવનમાં
યત્કિંચ–જે કંઇ
જગત્–ચરાચર (જગત્ છે)
ઈદમ્–આ
સર્વમ્–સર્વ (ચરાચર જગત્)

ઈશા–બ્રહ્મથી

વાસ્યમ્–વ્યાપ્ત (છે)

તેન–તે (શ્રુતિ પ્રસિદ્ધ)

ત્યકતેન–(એષણાત્રયના) ત્યાગથી

ભુંજીથાઃ–(આ સર્વ બ્રહ્મરૂપ છે તેવી બુદ્ધિનું) રક્ષણ કર

કસ્ય–કોઈનું

સ્વિત્–પણ

ધનમ્–દ્રવ્ય

મા ગૃધઃ–ઈચ્છીશ નહિ.

कुर्वन्नेवेह कर्म्माणि जिजीविषेच्छत ँ समाः ।
एवं त्वयि नान्यथेतोऽस्ति न कर्म्म लिप्यते नरे ॥ २ ॥

કુર્વન્ એવ ઈહ કર્માણિ જિજીવિષેત્ શતમ્ સમાઃ ।
એવમ્ ત્વયિ ન અન્યથા ઇતઃ અસ્તિ ન કર્મ લિપ્યતે નરે ॥૨॥

ઇહ–આ જગતમાં

કર્માણિ–(નિત્ય) કર્મો

કુર્વન્–કરતાં કરતાં

એવ–જ

શતમ્–સો

સમાઃ–વર્ષ

જિજીવિષેત્–જીવવાની ઇચ્છા રાખવી

એવમ્–એ પ્રમાણે

નરે–મનુષ્યત્વનું અભિમાન કરનાર

ત્વયિતને–કર્મ–(અશુભ) કર્મ

ન લિપ્યતે–લેપે નહિ

ઇતઃ અન્યથા–વર્ણાશ્રમના ઉચિત કર્માનુષ્ઠાન વિના

ન–અસ્તિ–કર્મબંધનમાંથી છુટવાને બીજું સાધન નથી.

असुर्य्या नाम ते लोका अन्धेन तमसाऽऽवृताः ।
ता ँ स्ते प्रेत्याभिगच्छन्ति ये के चात्महनो जनाः ॥ ३ ॥

અસુર્યાઃ નામ તે લોકાઃ અન્ધેન તમસા આવૃતાઃ ।
તાન્ તે પ્રેત્ય અભિગચ્છન્તિ યે કે ચ આત્મહનઃ જનાઃ ॥૩॥

અસુર્યાઃ-અજ્ઞાનીઓનેયોગ્ય
નામ-પ્રસિદ્ધ એવા
તે લોકાઃ-તે લોકો
અન્ધેન-જે લોકો આવરણ
કરનાર
તમસા-અજ્ઞાનથી
આવૃતાઃ-આચ્છાદિત (છે)
ચ-અને
યે કે-જે કોઇ
આત્મહનઃ-(આત્મસ્વરૂપને
નહિ જાણનારા) આત્મહત્યારા
જનાઃ-મનુષ્યો છે
તે-તે અજ્ઞાની મનુષ્યો
પ્રેત્ય-મરણ પછી
તાન્-તે લોકોમાં
અભિગચ્છન્તિ-જાય છે.

**अनेजदेकं मनसो जवीयो नैनद्देवा आप्नुवन पूर्वमर्षत् ।**
**तद्धावतोऽन्यानत्येति तिष्ठत्तस्मिन्नपो मातरिश्वा दधाति ।।४।।**

અનેજત્ એકમ્ મનસઃ જવીયઃ ન એનત્ દેવાઃ આપ્નુવન્
પૂર્વમ્ અર્ષત્ ।
તત્ ધાવતઃ અન્યાન્ અત્યેતિ તિષ્ઠત્ તસ્મિન્ અપઃ માતરિશ્વા
દધાતિ ।। ૪ ।।

દેવાઃ-ઇન્દ્રિયો
અનેજત્-અચલ
એકમ્-ભેદશૂન્ય
મનસઃ-મનથી
જવીયઃ-વધારે વેગશાળી
પૂર્વમ્-પ્રથમથીજ
અર્ષત્-(સર્વત્ર) વ્યાપ્ત
એનત્-બ્રહ્મને
ન આપ્નુવન્-ગ્રહણ કરી
શકતી નથી,
તિષ્ઠત્-સ્થિર છતાં
તત્-તે (બ્રહ્મ)
ધાવતઃ-દોડતા
અન્યાન્-બીજાઓને (કાલવાયુ
વગેરેને)
અત્યેતિ-ઉલ્લંઘન કરે છે
માતરિશ્વા-હિરણ્યગર્ભ
તસ્મિન્-તે (બ્રહ્મતત્ત્વની
સત્તાથી)
અપઃ-કર્મોને
દધાતિ-ધારણ કરે છે.

तदेजति तन्नैजति तद्दूरे तद्वन्तिके ।
तदन्तरस्य सर्व्वस्य तदु सर्व्वस्यास्य बाह्यतः ॥ ५ ॥

તત્ એજતિ તત્ ન એજતિ તત્ દૂરે તત્ ઉ અન્તિકે ।
તત્ અન્તર્ અસ્ય સર્વસ્ય તત્ ઉ સર્વસ્ય અસ્ય બાહ્યતઃ ।।૫।।

તત્–તે બ્રહ્મ
એજતિ–ચાલે છે
તત્–તે બ્રહ્મ
ન એજતિ–ચાલતું નથી (અક્રિય સ્વરૂપ હોવાથી ગતિ રહિત છે)
તત–તે બ્રહ્મ
દૂરે–અજ્ઞજીવોની દૃષ્ટિમાં દૂર રહે છે
તત્ ઉ–તે બ્રહ્મજ
અન્તિકે–(વિદ્વાનની દૃષ્ટિમાં) સમીપ છે.

તત્–તે
અસ્ય–આ
સર્વસ્ય–સંપૂર્ણ (જડચેતન જગતમાં)
અન્તઃ–અન્દર છે (અંતર્યામી રૂપથી)
તત્ ઉ–તે જ
અસ્ય–આ
સર્વસ્ય–સંપૂર્ણ (જગતની)
બાહ્યતઃ–બહાર છે (સર્વત્ર વ્યાપ્ત હોવાથી)

यस्तु सर्व्वाणि भूतान्यात्मन्येवानुपश्यति ।
सर्व्वभूतेषु चात्मानं ततो न विजुगुप्सते ॥ ६ ॥

યઃ તુ સર્વાણિ ભૂતાનિ આત્મનિ એવ અનુપશ્યતિ ।
સર્વભૂતેષુ ચ આત્માનમ્ તતઃ ન વિજુગુપ્સતે ।। ૬ ।।

તુ–વળી
યઃ–જે (જ્ઞાની)
સર્વાણિ–સર્વ
ભૂતાનિ–પ્રાણીઓને

આત્મનિ એવ–બ્રહ્મમાંજ
અનુપશ્યતિ–જુએ છે.
ચ–અને
સર્વભૂતેષુ–સર્વ પ્રાણીઓમાં

આત્માનમ્–બ્રહ્મને જુએ છે
તતઃ–તેથી (અભેદ જ્ઞાન થતાં)
ન વિજુગુપ્સતે–બીજાની નિન્દા કરતો નથી.

यस्मिन् सर्व्वाणि भूतान्यात्मैवाभूद्विजानतः ।
तत्र को मोहः कः शोक एकत्वमनुपश्यतः ॥ ७ ॥

યસ્મિન્ સર્વાણિ ભૂતાનિ આત્મા એવ અભૂત્ વિજાનતઃ ।
તત્ર કઃ મોહઃ કઃ શોકઃ એકત્વમ્ અનુપશ્યતઃ ॥ ૭ ॥

યસ્મિન્–જ્યારે
વિજાનતઃ–અભેદજ્ઞાનીને
સર્વાણિ–સર્વ
ભૂતાનિ–પ્રાણીઓ
આત્મા–આત્મભૂત
એવ–જ
અભૂત્–થાય છે,
તત્ર–ત્યારે
એકત્વમ્–અભેદને
અનુપશ્યતઃ–સાક્ષાત્કાર કરતા (પુરુષને)
કઃ મોહ–કયો મોહ ?
કઃ શોક–કયો શોક ?
(અભેદ જ્ઞાનીને શોક મોહ થતા નથી)

स पर्य्यगाच्छुक्रमकायमव्रणमस्नाविर ँ शुद्धमपापविद्धम् ।
कविर्मनीषी परिभूः स्वयम्भूर्याथातथ्यतोऽर्थान्
व्यदधाच्छाश्वतीभ्यः समाभ्यः ॥ ८ ॥

સ પર્યગાત્ શુક્રમ્ અકાયમ અવ્રણમ્ અસ્નાવિરમ્ શુદ્ધમ્
અપાપવિદ્ધમ્ ।
કવિઃ મનીષી પરિભૂઃ સ્વયમ્ભૂઃ યાથાતથ્યતઃ અર્થાન્ વ્યદધાત્
શાશ્વતીભ્યઃ સમાભ્યઃ ॥ ૮ ॥

પર્યગાત્–સર્વત્ર વ્યાપ્ત
શુક્રમ્–દીપ્તિમાન
અકાયમ્–(સૂક્ષ્મ) શરીરહીન
અવ્રણમ્–છિદ્રહીન
અસ્નાવિરમ્–નાડી રહિત
શુદ્ધમ્–અવિદ્યા સમ્બન્ધશૂન્ય

અપાપવિદ્ધમ્–ધર્માધર્માદિ શૂન્ય
કવિઃ–સર્વ દ્રષ્ટા
મનીષી–મનસ્વી
પરિભૂઃ–નાના રૂપથી સર્વત્ર પ્રગટ થનાર
સ્વયમ્ભૂઃ–કારણુરહિત (એવા)
સઃ–તેણે
યાથાતથ્યતઃ–સાધ્ય સાધન રૂપથી
અર્થાન્–જડચેતન પદાર્થોને
શાશ્વતીભ્યઃ–અનન્ત
સમાભ્યઃ–વર્ષોથી
વ્યદધાત્–રચ્યા છે.

**अन्धन्तमः प्रविशन्ति येऽविद्यामुपासते ।**
**ततो भूय इव ते तमो य उ विद्याया ँ रताः ॥ ९ ॥**

અન્ધન્તમઃ પ્રવિશન્તિ યે અવિદ્યામ્ ઉપાસતે ।
તતઃ ભૂય ઈવ તે તમઃ ય ઉ વિદ્યાયામ્ રતાઃ ॥ ૯ ॥

યે–જે (અજ્ઞાનીઓ)
અવિદ્યામ્–અવિદ્યાને (સકામ કર્મને)
ઉપાસતે–સેવે છે (તેઓ)
અન્ધન્તમઃ–સંસારમાં
પ્રવિશન્તિ–પડે છે
ઉ–અને
યે–જે (અજ્ઞ પુરુષો)
વિદ્યાયામ્–વિદ્યામાં (દેવોની ઉપાસનામાં)
રતાઃ–તત્પર છે
તે–તેઓ
તતઃ–તેથી
ભૂય ઈવ તમઃ–વધારેજ સંસારમાં પડે છે.

**अन्यदेवाहुर्विद्यया ऽन्यदाहुरविद्यया ।**
**इति शुश्रुम धीराणां ये नस्तद्विचचक्षिरे ॥ १० ॥**

અન્યત્ એવ આહુઃ વિદ્યયા અન્યત્ આહુઃ અવિદ્યયા ।
ઇતિ શુશ્રુમ ધીરાણામ્ યે નઃ તત્ વિચચક્ષિરે ॥ ૧૦ ॥

વિદ્યયા–વિદ્યાથી (ઉપાસનાથી)
અન્યત્–(સકામ કર્મફલથી) જુદું જ ફલ
એવ–જ (મળે છે એમ)
આહુઃ–કહે છે
અવિદ્યયા–કર્મથી
અન્યત્–(દેવોપાસના ફળથી) બીજું ફળ (મળે છે એમ)
આહુઃ–કહે છે

ઇતિ–એ પ્રમાણેનું (કથન)
ધીરાણામ્–વેદવેત્તાઓનું
શુશ્રુમ–સાંભળ્યું છે
યે–જે (વેદવેત્તાઓએ)
નઃ–અમને
તત્–કર્મ અને દેવોપાસનાનું રહસ્ય
વિચચક્ષિરે–ઉપદેશ્યું છે.

विद्याञ्चाविद्याञ्च यस्तद्वेदोभय ँ सह ।
अविद्यया मृत्युं तीर्त्वा विद्ययामृऽतमश्नुते ॥ ११ ॥

વિદ્યામ્ ચ અવિદ્યામ્ ચ યઃ તત્ વેદ ઉભયમ્ સહ ।
અવિદ્યયા મૃત્યુમ્ તીર્ત્વા વિદ્યયા અમૃતમ્ અશ્નુતે ॥ ૧૧ ॥

યઃ–જે (અધિકારી)
વિદ્યામ્–દેવોપાસના
ચ–અને
અવિદ્યામ્–સકામ કર્મ
તત્–તે
ઉભયમ્–બન્નેને
સહ–સાથે (અનુષ્ઠાન કરવા યોગ્ય છે એમ)
વેદ–જાણે છે (અને આચરે છે) તે

અવિદ્યયા–સકામ કર્મથી
મૃત્યુમ્–(કર્મના અજ્ઞાન રૂપ) મૃત્યુને
તીર્ત્વા–તરી
વિદ્યયા–દેવોપાસનાથી
અમૃતમ્–અમૃતને (ઉપાસ્ય દેવતાના સ્વરૂપને)
અશ્નુતે–પ્રાપ્ત કરે છે.

अन्धन्तमः प्रविशन्ति येऽसम्भूतिमुपासते ।
ततो भूय इव ते तमो य उ सम्भूत्या ँ रताः ॥ १२ ॥

અન્ધન્તમઃ પ્રવિશન્તિ યે અસમ્ભૂતિમ્ ઉપાસતે ।

તતઃ ભૂયઃ ઇવ તે તમઃ ય ઉ સમ્ભૂત્યામ્ રતાઃ ॥ ૧૨ ॥

યે–જેઓ
અસમ્ભૂતિમ્–પ્રકૃતિનું
ઉપાસતે–ધ્યાન કરે છે (તેઓ)
અન્ધન્તમઃ–સંસારમાં
પ્રવિશન્તિ–પડે છે
ય ઉ–જેઓ તો
સમ્ભૂતિમ્–હિરણ્યગર્ભમાં
(સોપાધિક બ્રહ્મનું સ્વરૂપ સત્ય છે તેમ સમજી)
રતાઃ–પ્રીતિવાળા છે
તે–તેઓ
તતઃ–તેનાથી (પ્રકૃતિના ઉપાસકોના ફળથી)
ભૂય ઇવ–વિશેષ
તમઃ–સંસારમાં (પડે છે)

**अन्यदेवाहुः सम्भवादन्यदाहुरसम्भवात् ।**

**इति शुश्रुम धीराणां ये नस्तद्विचचक्षिरे ॥ १३ ॥**

અન્યત્ એવ આહુઃ સમ્ભવાત્ અન્યત્ આહુઃ અસમ્ભવાત્ ।

ઇતિ શુશ્રુમ ધીરાણામ્ યે નઃ તત્ વિચચક્ષિરે ॥ ૧૩ ॥

સમ્ભવાત્–હિરણ્યગર્ભની ઉપાસનાથી
અન્યત્–જુદું ફળ (મળે છે એમ)
આહુઃ–કહે છે
અસમ્ભવાત્–પ્રકૃતિના ઉપાસનાના ફળથી
અન્યત્–જુદું ફળ (મળે છે એમ)
આહુઃ–કહે છે
ઇતિ–આવા પ્રકારનું (વચન અમે)
ધીરાણામ્–વેદવેત્તાઓનું
શુશ્રુમ–સાંભળ્યું છે
યે–જેઓએ
નઃ–અમને
તત્–બન્ને ઉપાસનાનું ફળ
વિચચક્ષિરે–ઉપદેશ્યું છે.

**सम्भूतिञ्च विनाशञ्च यस्तद्वेदोभय ँ सह ।**

**विनाशेन मृत्युं तीर्त्वा सम्भूत्याऽमृतमश्नुते ॥ १४ ॥**

સમ્ભૂતિમ્ ચ વિનાશમ્ ચ યઃ તત્ વેદ ઉભયમ્ સહ ।
વિનાશેન મૃત્યુમ્ તીર્ત્વા અસમ્ભૂત્યા અમૃતમ્ અશ્નુતે ॥૧૪॥

યઃ–જે (પુરુષ)
સમ્ભૂતિમ્–પ્રકૃતિની ઉપાસના
ચ–અને
વિનાશમ્–હિરણ્યગર્ભની ઉપાસના
તત્–તે
ઉભયમ્–બન્ને ઉપાસનાને
સહ–સાથે (કરવા યોગ્ય)
વેદ–જાણે છે (તે પુરુષ)
વિનાશેન–હિરણ્યગર્ભની ઉપાસનાથી
મૃત્યુમ્–મૃત્યુને (દોષને)
તીર્ત્વા–તરી
અસમ્ભૂત્યા–પ્રકૃતિની ઉપાસનાથી
અમૃતમ્–અમૃતને (પ્રકૃતિ લયને)
અશ્નુતે–પ્રાપ્ત કરે છે.

**हिरण्मयेन पात्रेण सत्यस्यापिहितं मुखम् ।**
**तत्त्वं पूषन्नपावृणु सत्यधर्माय दृष्टये ॥ १५ ॥**

હિરણ્મયેન પાત્રેણ સત્યસ્ય અપિહિતમ્ મુખમ્ ।
તત્ ત્વમ્ પૂષન્ અપાવૃણુ સત્યધર્માય દૃષ્ટયે ॥ ૧૫ ॥

પૂષન્–હે જગતનું પોષણ કરનાર (સૂર્ય)
સત્યસ્ય–બ્રહ્મની
મુખમ્–પ્રાપ્તિનું દ્વાર
હિરણ્મયેન–સુવર્ણના જેવા ચકચકિત
પાત્રેણ–તેજોમંડળથી
અપિહિતમ્–ઢંકાયેલા
ત્વમ્–આપ
સત્યધર્માય–સત્યના ઉપાસક (મારા માટે)
દૃષ્ટયે–(તમારા) દર્શન સારૂ
તત્–તે તેજોમંડળને
અપાવૃણુ–દૂર કરો

पूषन्नेकर्षे यम सूर्य प्राजापत्य व्यूह रश्मीन्समूह
तेजो यत्ते रूपं कल्याणतमं तत्ते पश्यामि
योऽसावसौ पुरुषः सोऽहमस्मि ॥ १६ ॥

પૂષન્ એકર્ષે યમ સૂર્ય પ્રાજાપત્ય વ્યૂહ રશ્મીન્ સમૂહ
તેજઃ યત્ તે રૂપમ્ કલ્યાણતમમ્ તત્ તે પશ્યામિ યઃ અસૌ
અસૌ પુરુષઃ સોહમ્ અસ્મિ ॥ ૧૬ ॥

પૂષન્–સર્વના પોષક
એકર્ષે–એકજ ગતિશાલી
યમ–નિયામક
સૂર્ય–સૂર્ય
પ્રાજાપત્ય–કશ્યપપુત્ર
રશ્મીન્–કિરણોને
વ્યૂહ–ઉપસંહાર કરો (અથવા)
સમૂહ–સ્વસ્વરૂપમાં લય કરો
યત્–જે (પ્રસિદ્ધ)
તે–આપનું
કલ્યાણતમમ્–આનંદમય
રૂપમ્–સ્વરૂપ છે (હું)
તે–આપની (કૃપાથી)
તત્–તે સ્વરૂપનો
પશ્યામિ–સાક્ષાત્કાર કરૂં છું
યઃ–જે (સૂર્યમંડલસ્થ પુરુષ)
અસૌ–પરોક્ષ છે
અસૌ–અને શાસ્ત્રદૃષ્ટિથી
પ્રત્યક્ષ છે
સઃ–તે
પુરુષઃ–પુરુષ
અહમ્–હું
અસ્મિ–છું.

वायुरनिलममृतमथेदं भस्मान्त ँ शरीरम् ।
ॐ क्रतो स्मर कृत ँ स्मर क्रतो स्मर कृत ँ स्मर ॥१७॥

વાયુઃ અનિલમ્ અમૃતમ્ અથ ઇદમ્ ભસ્માન્તમ શરીરમ્ ।
ૐ ક્રતો સ્મર કૃતમ્ સ્મર ક્રતો સ્મર કૃતમ્ સ્મર ॥ ૧૭ ॥

વાયુઃ–મારો પ્રાણ
અમૃતમ્–અમર (દેવરૂપ)
અનિલમ્–વાયુમાં (પ્રવેશ કરો)
(અર્થાત્ સૂક્ષ્મ શરીરનો નાશ થાઓ)
અથ–અને

ઇદમ્ શરીરમ્–આ શરીર
ભસ્માન્તમ્–ભસ્મરૂપ
(અગ્નિમાં હોમવાથી ભસ્મ
રૂપ બનો)
ૐ–રક્ષાર્થં ૐકારરૂપ
ક્રતો–હે સૂર્ય !
સ્મર–સ્મરણ કરો (આપના
ઉપાસક મને સંભાળો)
કૃતમ્–(મારા) અનુષ્ઠાનને
સ્મર–સ્મરણ કરો
ક્રતો–હે સૂર્ય !
સ્મર–સ્મરણ કરો (મારૂં)
કૃતમ્–(મારા) અનુષ્ઠાનને
સ્મર–સ્મરણ કરો

**अग्ने नय सुपथा राये अस्मान्विश्वानि देव वयुनानि विद्वान् ।**
**युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम ॥१८॥**

અગ્ને નય સુપથા રાયે અસ્માન્ વિશ્વાનિ દેવ વયુનાનિ વિદ્વાન્ ।
યુયોધિ અસ્મત્ જુહુરાણમ્ એનઃ ભૂયિષ્ઠામ્ તે નમઃ
ઉક્તિમ્ વિધેમ ॥ ૧૮ ॥

અગ્ને–હે અગ્નિ
અસ્માન્–અમને
રાયે–કર્મફળ ભોગ માટે
સુપથા–ઉત્તરાયણ માર્ગથી
નય–લઇજા
વિશ્વાનિ–સર્વ
વયુનાનિ–કર્મોને (ઉપાસનાને)
વિદ્વાન–જાણતા (આપ)
અસ્મત્–અમારા
જુહુરાણમ્–કુટિલ
એનઃ–પાપને
યુયોધિ–નાશ કરો
ચ–અને (અમે)
તે–આપને
ભૂયિષ્ઠામ્–ઘણા
નમઃ–નમસ્કારના
ઉક્તિમ્–વચનો
વિધેમ–કહીએ છીએ.

**ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥**

**॥ इति ईशावास्योपनिषद् ॥**

# विश्वशान्ति माटे सामुदायिक प्रार्थनाः

ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवाः भद्रं पश्येमाक्षिभिर्यजत्राः ।
स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवांसस्तनूभिर्व्यशेम देवहितं यदायुः ॥

| | |
|---|---|
| યજત્રાઃ–પૂજનીય | અઙ્ગૈઃ–હસ્તાદિ અંગોથી |
| દેવાઃ–હે દેવો | તનૂભિઃ–શરીરોથી |
| કર્ણેભિ–કર્ણથી | તુષ્ટુવાંસઃ–(આપની) સ્તુતિ કરતા અમે |
| ભદ્રં–કલ્યાણ | યદ્–જે |
| શૃણુયામ–સાંભળીએ (અને) | દેવહિતં–દેવોએ આપેલું |
| અક્ષિભિઃ–આંખથી | આયુઃ–આયુષ્ય |
| ભદ્રં–કલ્યાણ | વ્યશેમ–ભોગવીએ |
| પશ્યેમ–જોઈએ (અને અમે) | |
| સ્થિરૈઃ–દૃઢ | |

स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति नः पूषा विश्ववेदाः ।
स्वस्ति नस्तार्क्ष्योऽरिष्टनेमिः स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु ॥
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

| | |
|---|---|
| વૃદ્ધઃશ્રવાઃ–મહાયશસ્વી | અરિષ્ટનેમિઃ–અખંડિત પાંખવાળા |
| ઇન્દ્રઃ–ઇન્દ્ર | તાર્ક્ષ્યઃ–ગરુડ |
| નઃ–અમારૂં | નઃ–અમારૂં |
| સ્વસ્તિ–કલ્યાણ | સ્વસ્તિ–કલ્યાણ (કરો) |
| દધાતુ–કરો | બૃહસ્પતિઃ–દેવગુરુ |
| વિશ્વવેદાઃ–સર્વજ્ઞ | નઃ–અમારૂં |
| પૂષા–પૂષાદેવ | સ્વસ્તિ–કલ્યાણ (કરો) |
| નઃ–અમારૂં | |
| સ્વસ્તિ–કલ્યાણ (કરો) | |

नमामस्त्वां विष्णो सकलजगदावासमनघं
शरण्यं संसारार्णवतरणिमत्यन्तकरुणम् ।
समागत्य श्रीमन्निरवधिकृपापूर्ण सुदृशा
दिशः पश्योर्ध्वाधः सततमव नो व्याधिभयतः ॥१॥

વિષ્ણો–હે ભગવાન્
સકલજગદાવાસં–સમસ્ત જગત્‌ના આધાર
અનઘં–નિર્દોષ
શરણ્યં–શરણાગત રક્ષક
સંસારાર્ણવતરણિં–સંસાર સમુદ્રની નૌકા રૂપ
અત્યન્તકરુણં–અત્યંત દયાળુ
ત્વાં–આપને
નમામઃ–નમીએ છીએ
નિરવધિકૃપાપૂર્ણ–દયાના ભંડાર

શ્રીમન્–હે ભગવાન્
સમાગત્ય–(અહીં) પધારી
સુદૃશા–અમીદૃષ્ટિથી
દિશઃ–દિશાઓને (અને)
ઉર્ધ્વાધઃ–ઉંચે નીચે
પશ્ય–જુઓ
સતતં–હંમેશાં
નઃ–અમને
વ્યાધિભયતઃ–વ્યાધિના ભયથી
અવ–બચાવો

प्रसीदास्मिन राष्ट्रे नृपतिजनतानामपि गवां
तथा भूदेवानां प्रकुरु भगवञ्च्छान्तिमभयम् ।
सुवृष्टिं चान्नं च प्रकुरु सततं वृद्धिमभितः
पशूनां सर्वेषां भवतु च सुशान्तिस्तनुभृताम ॥२॥

ભગવન્–હે ભગવાન્
અસ્મિન્–આ
રાષ્ટ્રે–દેશ ઉપર
પ્રસીદ–પ્રસન્ન થાઓ
નૃપતિજનતાનાં–રાજા અને પ્રજાનું

અપિ–અને
ગવાં–ગાયોનું
તથા–તથા
ભૂદેવાનાં–બ્રાહ્મણોનું
શાન્તિ–શાન્તિ (અને)
અભયં–અભય

| | |
|---|---|
| પ્રકુરુ–કરો | અભિતઃ–ચારે તરફથી |
| ચ–અને | સતતં–હમેશ |
| સુવૃષ્ટિં–સારો વરસાદ | વૃદ્ધિં–વૃદ્ધિ (કરો) |
| ચ–અને | ચ–અને |
| અન્નં–અનાજ | તનુભૃતાં–પ્રાણીઓની |
| પ્રકુરુ–કરો | સુશાન્તિઃ–શાન્તિ |
| સર્વેષાં–સર્વ | ભવતુ–થાઓ |
| પશૂનાં–પશુઓની | |

**योऽसौ भवान सर्वजगत्प्रसूतो यज्ञेषु देवेषु च कर्मसाक्षी ।**
**शान्ति कुरू त्वं मम वासुदेव संसारमोक्षं च कुरुष्व देव ॥**

| | |
|---|---|
| વાસુદેવ–હે કૃષ્ણ | કર્મસાક્ષી–કર્મના સાક્ષી છો |
| યઃ–જે | ત્વં–તું (આપ) |
| અસૌ–પ્રસિદ્ધ | મમ–મારી |
| ભવાન્–આપ | શાન્તિં–શાન્તિ |
| સર્વજગત્પ્રસૂતઃ–અખિલ જગતના ઉત્પાદક છો (અને) | કુરુ–કર (કરો) |
| | ચ–અને |
| યજ્ઞેષુ–યજ્ઞસમ્બન્ધી | દેવ–હે પ્રકાશમાન દેવ |
| ચ–અને | સંસારમોક્ષં–સંસારથી મુક્તિ |
| દેવેષુ–દેવ સમ્બન્ધી | કુરુષ્વ–કરો |

**एषा सिद्धिश्च कीर्तिश्च ओजसां तु महौजसम् ।**
**लाभानां परमो लाभो गतीनां परमा गतिः ॥**

| | |
|---|---|
| એષા–આ | કીર્તિઃ–કીર્તિ (છે) |
| સિદ્ધિઃ–સિદ્ધિ (છે) | ચ–અને |
| ચ–અને | ઓજસાં–તેજોમાં |

મહોજસમ્-મોટું તેજ (છે)
તુ-અને
લાભાનાં-લાભોનો
પરમઃ-મોટો
લાભઃ-લાભ છે
ગતીનાં-ગતિઓમાં
પરમા-ઉત્તમ
ગતિઃ-ગતિ (છે)

एवं पठन्ति तत्त्वेन मम शान्ति सुखावहाम् ।
ते तु मल्लयतां यान्ति पुनरावृत्तिवर्जिताः ॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

એવં-આ પ્રમાણે
તત્ત્વેન-યથાર્થ રીતે
મમ-મારી
સુખાવહાં-સુખ આપનારી
શાન્તિ-શાન્તિનો
પઠન્તિ-પાઠ કરે છે
તે-તેઓ
તુ-તો
પુનરાવૃત્તિવર્જિતાઃ-પુનર્જન્મ રહિત થયા છતાં
મલ્લયતાં-મારા સ્વરૂપને
યાન્તિ-પ્રાપ્ત કરે છે

---

પ્રકાશક—
પરમ પૂજ્ય મહારાજશ્રીની આજ્ઞાથી
ત્રિવાર્ષિક માનસસત્ર-વ્યવસ્થાપક મંડળ તરફથી
**મોતીભાઈ દેસાઈભાઈ પટેલ**
શ્રી સંતરામ મહારાજનું મંદિર-**નડિઆદ.**

આવૃત્તિ ૧ લી. પ્રત ૧૦૦૦.

ધી "ડાયમંડ જ્યુબિલી" પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
પરીખ સુરેશચંદ્ર પોપટલાલે છાપ્યું.
સલાપોસ રોડ : **અમદાવાદ.**